

Handläggare
Josefine Rogel Randin
Telefon: 08-50803191

Till
Järva stadsdelsnämnd

Promemorian Elektronisk tillgång till barns uppgifter inom hälso- och sjukvården och tandvården (Ds 2023:26)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, diarienummer KS 2023/972

Förvaltningens förslag till beslut

1. Järva stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.
2. Järva stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat promemorian Elektronisk tillgång till barns uppgifter inom hälso- och sjukvården och tandvården till Järva stadsdelsnämnd, som är en utredning från socialdepartementet och som remitterats till staden från regeringen.

Utredningen ger förslag om ändringar i patientdatalagen, lagen om nationell läkemedelslista och offentlighets- och sekretesslagen som innebär att vårdnadshavare kan få elektronisk tillgång till sina barns hälso- och sjukvårdsuppgifter och att barn som har fyllt tretton år kan ha elektronisk tillgång till sina egna hälso- och sjukvårdsuppgifter. Utredningen föreslår även att uppgifterna inte får göras tillgängliga för vårdnadshavaren om ett barn som fyllt tretton år motsätter sig det.

Utöver detta föreslår utredningen också vissa skyldigheter för vårdgivare, e-hälsomyndigheten och hälso- och sjukvårdspersonal i samband med hantering av dessa uppgifter. Skyldigheterna handlar bland annat om att spärra uppgifter som omfattas av sekretess för vårdnadshavare eller barnet självt samt att informera barnet om dess rätt att motsätta sig att vårdnadshavare tar del av uppgifterna.

Järva stadsdelsförvaltning
Avdelningen för äldre, funktionsnedsatta och
socialpsykiatri

Elinsborgsbacken 3
Box 4066
163 04 Spånga
Växel 08 508 01 000
Fax
jarva@stockholm.se

Förvaltningen ser positivt på förslaget att vårdnadshavare och barn som fyllt tretton år ska kunna ha elektronisk tillgång till barnets hälso- och sjukvårdsuppgifter. För de allra flesta barn och vårdnadshavare är det en klar fördel att kunna ha denna tillgång.

Det gäller särskilt yngre barn och äldre barn som på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom har behov av stöd från sina vårdnadshavare och en mer omfattande kontakt med hälso- och sjukvården. En utmaning som behöver hanteras i samband med ny lagstiftning är dock den om integritet och sekretess, vilket är särskilt viktigt kopplat till de barn som befinner sig i utsatthet.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat en remiss om socialdepartementets utredning om elektronisk tillgång till barns hälso- och sjukvårdsuppgifter inom hälso- och sjukvård inklusive tandvård, vilken har sänts till staden på remiss från regeringen. Övriga remissinstanser i staden är stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd och Skarpnäcks stadsdelsnämnd. Järva stadsdelsnämnd har beviljats anstånd att inkomma med sitt yttrande över remissen till den 30 oktober.

Frågan om vårdnadshavares tillgång till hälso- och sjukvårdsuppgifter för barn, har varit komplicerad över en längre tid. Även om dessa möjligheter finns idag, så nyttjas de inte så som lagstiftaren har avsett. En grundläggande orsak till problemet är att nuvarande lagstiftning inte skiljer på barns respektive vårdnadshavares tillgång till barns hälso- och sjukvårdsuppgifter. Detta har inneburit att komplicerade tolkningar av föräldrabalken och offentlighets- och sekretesslagen har lämnats över till hälso- och sjukvårdspersonal att fatta, med ett oklart rättsläge som följd.

Ärendet

Utredningen har kartlagt den nuvarande ordningen vad gäller vårdnadshavares tillgång till barns uppgifter inom hälso- och sjukvården inklusive tandvården och utmynnar därifrån i ett antal förslag för en mer ändamålsenlig ordning för att ge vårdnadshavare, enskilt eller tillsammans med barnet, elektronisk tillgång till barns hälso- och sjukvårdsuppgifter.

Utredningen identifierar att en grundläggande orsak till de rättsliga problem som idag finns inom området, är att lagstiftningen helt enkelt inte ser barn och vårdnadshavare. I nuvarande författning skiljer man inte på dessa och det medför att man lämnar åt personalen inom hälso- och sjukvården att behöva göra relativt komplexa ställningstaganden med föräldrabalken och offentlighets- och sekretesslagen som utgångspunkt. Detta har fått som följd att dagens möjligheter inte nyttjas som avsett. Exempel på detta är att det visar sig att hälso- och sjukvården ofta brister i skyddet av de aktuella uppgifterna för barn mellan 0-12 år, vilket i praktiken innebär att vårdnadshavare kan ha fri tillgång till alla hälso- och sjukvårdsuppgifter om barnet. Ytterligare ett exempel är att de

individuella prövningar som man kan göra efter att ett barn fyllt tretton år görs i väldigt liten omfattning, vilket fått som konsekvens att mycket få vårdnadshavare har digital tillgång till sina barns hälso- och sjukvårdsuppgifter efter att de har fyllt tretton år.

Utredningen anser att det är en klar fördel för de allra flesta barn att vårdnadshavare kan ha elektronisk tillgång till barnets hälso- och sjukvårdsuppgifter på ett smidigt sätt. Man pekar särskilt på att yngre barn har ett stort omvårdnadsbehov från sina vårdnadshavare och även att äldre barn med funktionsnedsättning och/eller sjukdom kan behöva mycket stöd från vårdnadshavare i sina kontakter med hälso- och sjukvården.

En utmaning med lagstiftningen inom området är nödvändigheten att skydda barns integritet och att vårdnadshavare inte får tillgång till sådana uppgifter som kan medföra risk för barnet. Utredningen konstaterar att det finns problem kring detta redan idag, då en nyligen publicerad studie visat på att mer än hälften av alla meddelanden som skickades av hälso- och sjukvården till ungdomar, lästes av vårdnadshavare. Detta var möjligt eftersom vårdnadshavare då använde sina barns e-legitimationer. Konsekvenserna kan vara särskilt svåra för barn som befinner sig i utsatthet. På grund av detta bedömer utredningen att det är av särskild vikt att känsliga uppgifter som exempelvis våld eller sexuell och reproduktiv hälsa spärras för att skydda barns integritet.

Utredningen lägger fram ett antal förslag på lösningar för att ge vårdnadshavare elektronisk tillgång till barns hälso- och sjukvårdsuppgifter, samtidigt som man garanterar ett integritetsskydd för barnet.

Utredningen landar sammantaget i förslaget att

- vårdnadshavare får medges elektronisk tillgång till sina barns hälso- och sjukvårdsuppgifter och att
- barn som fyllt tretton år får medges elektronisk tillgång till sina hälso- och sjukvårdsuppgifter

För att skydda barns personliga integritet föreslås att

- vårdgivare och e-hälsomyndigheten får en skyldighet att
 - spärra uppgifter för vårdnadshavaren om ett barn som har fyllt tretton år motsätter sig vårdnadshavarens elektroniska tillgång,
 - spärra uppgifter för vårdnadshavaren om uppgifterna omfattas av sekretess gentemot vårdnadshavaren och

- spärra uppgifter för barnet om uppgiften har spärrats för vårdnadshavaren med hänvisning till sekretess.
- hälso- och sjukvårdspersonal får en skyldighet att
 - pröva om uppgiften omfattas av sekretess,
 - informera barn som har fyllt tretton år om rätten att motsätta sig att vårdnadshavaren får del av barnets uppgifter,
 - hos e-hälsomyndigheten begära att få en uppgift om ett barn spärrad i den nationella läkemedelslistan för direktåtkomst av vårdnadshavaren, om uppgiften inte får lämnas ut till vårdnadshavaren.

För att kunna genomföra förändringen ovan föreslås ändringar i patientdatalagen, lagen om nationell läkemedelslista och offentlighets- och sekretesslagen.

Utredningen förordar att införandet ska genomföras med hjälp av hög grad av nationell samordning och att det ska tas fram gemensamma rutiner inom hälso- och sjukvården. Det påtalas också att den tekniska funktionaliteten i systemen är av avgörande betydelse men att det inte är lämpligt att i lag precisera kraven på vårdgivarnas elektroniska system. Utredningen föreslår att regeringen ska ge en myndighet i uppdrag att ta fram och publicera stödmaterial riktad till vårdgivare med anledning av de nya bestämmelserna, samt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ges bemyndigande att meddela föreskrifter om säkerhetsåtgärder vid enskilda direktåtkomst till uppgifter i den nationella läkemedelslistan.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldre, funktionsnedsättning och socialpsykiatri.

Järva stadsdelsnämnds råd för funktionshinderfrågor ges tillfälle att yttra sig i ärendet på rådets sammanträde den 18 oktober. På grund av kort svarstid anmäls rådets synpunkter i protokollet från mötet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utredningen handlar om vårdnadshavares möjligheter att ha elektronisk tillgång till sina barns hälso- och sjukvårdsuppgifter, samt möjligheten att skydda integriteten för barnen, särskilt vad gäller känsliga uppgifter som våld eller sexuell och reproduktiv hälsa, samt att barn över tretton år ska ha möjlighet att själva besluta om vårdnadshavares tillgång till uppgifterna. Förvaltningen ser positivt på detta förslag och att det skulle gagna den stora

majoriteten av barn som har behov av stöd från vårdnadshavare i kontakten med hälso- och sjukvården.

Lagstiftarens avsikt har redan idag varit att tillgången till de aktuella uppgifterna ska finnas under vissa förutsättningar. Det råder dock en stor diskrepans mellan bestämmelsernas utformning, de tekniska möjligheterna och den faktiska tillämpningen inom hälso- och sjukvården. Det har sällan gjorts individuella bedömningar efter att barn fyllt tretton år vilket fått som konsekvens att nästan alla vårdnadshavare saknat möjlighet att kunna stödja sina barn genom digitala vårdkontakter från den åldern. I stället har vårdnadshavare hänvisats till att hantera informationen muntligt eller på papper vilket är en tidskrävande och administrativt krånglig lösning i dagens samhälle. Förvaltningen anser att det är rimligt att digitala lösningar ska finnas för att hantera dessa uppgifter. Förvaltningen anser också att frånvaron av tillgång till de aktuella uppgifterna särskilt försvårar för vårdnadshavare att stötta sina barn med funktionsnedsättning och/eller sjukdomar, i kontakten med hälso- och sjukvården.

Som tidigare nämnts är problematiken idag det omvända vad gäller vårdnadshavares tillgång till sina barns hälso- och sjukvårdsuppgifter i åldrarna 0-12 år. Här identifierar utredningen att hälso- och sjukvården ofta kan brista i skyddet för dessa uppgifter vad gäller yngre barn. Detta får som konsekvens att vårdnadshavare idag elektroniskt kan få tillgång till mycket mer uppgifter än de borde ha och än de skulle fått om de begärt ut fysiska handlingar. Informationen blir därmed olika tillgänglig på olika sätt, där man i vissa lägen gör noggranna sekretessprövningar och i andra inte alls.

Överträdelser av patientsekretessen är i utredningen identifierad som det stora problemet vad gäller barns hälso- och sjukvårdsuppgifter. Förvaltningen instämmer i den bedömning som görs i utredningen, att ny lagstiftning behövs inom området och att den behöver efterföljas av samordning i form av nationellt övergripande föreskrifter, riktlinjer och rutiner.

Nuvarande ordning hindrar vårdnadshavare och deras barn, särskilt i de yngre tonåren, att kunna nyttja de verktyg som är tillgängliga för övriga delar av befolkningen och som bidrar till en god och nära vård. De oklarheter som råder inom det aktuella området idag, konstateras också i utredningen ha fått konsekvenser på så sätt att hälso- och sjukvården kraftigt underutnyttjar de möjligheter som faktiskt finns. Detta anser förvaltningen i sig vara ett tecken på att regleringen inom området behöver förtydligas och förenklas.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Victoria Callenmark
Stadsdelsdirektör
Järva stadsdelsförvaltning

Ingrid Brännström
Avdelningschef
Järva stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Följebrev – Promemorian Elektronisk tillgång till barns uppgifter inom hälso- och sjukvården och tandvården (Ds 2023:26)
2. Remiss – Promemorian Elektronisk tillgång till barns uppgifter inom hälso- och sjukvården och tandvården (Ds 2023:26)
3. Komplettering – Promemorian Elektronisk tillgång till barns uppgifter inom hälso- och sjukvården och tandvården (DS 2023:26)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Victoria Callenmark, Stadsdelsdirektör	2023-10-09
Ingrid Brännström, Avdelningschef	2023-10-09